

Posamezna številka 6 vinarjev.

„DAN“ izhaja vsak dan — tudi ob nedeljah in praznikih — ob 1. uri zjutraj; v ponedeljkih pa ob 8. uri zjutraj. — Naročnina znaša: v Ljubljani v upravnistvu mesečno K 1'20, z dostavljanjem na dom K 1'50; s pošto celoletno K 20'—, polletno K 10'—, četrtletno K 5'—, mesečno K 1'70. — Izvozništvo celoletno K 30'—, — Naročnina se pošilja upravništvu.

Telefon številka 118.

DAN

NEODVISEN POLITIČEN DNEVNIK.

Posamezna številka 6 vinarjev.

Uredništvo in upravništvo:
Učiteljska Tiskarna, Frančiškanska ulica št. 8.

Dopisi se pošiljajo uredništvu. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne vračajo. Za oglase se plača: peti vrsta 15 v, osmrtnice, poslana in zahvale vrsta 30 v. Pri večkratnem oglašanju po-
pust. — Za odgovor je priložiti znamko.

Telefon številka 118.

JOSIP WESTER.

Reformni srednješolski zavodi
in naši odnošaji.

I.

A. Gimnazije in realke.

Do leta 1908 smo imeli v naši državni polovici dva tipa srednjih šol: gimnazijo in realko. Nekatere gimnazije so imele v nižjih štirih razredih risanje kot obvezni učni predmet; to so bile takozvane realne gimnazije, ki pa jih smemo šteti z vso pravico med gimnazije, zakaj v višjih razredih se njih učni načrt popolnoma strinja z gimnazijskim.

Osnova gimnazijam je podana z odl. naučnega ministrstva z dne 15. septembra 1849, št. 6467 v takozvanem »organizačnem osnutku« (Organisationsentwurf). Ta osnutek je ostal skozi 60 let in dalje do danes kot splošno veljavni učni načrt. V tem je izražen namen gimnazije s sledečimi besedami: »Višja splošna izobrazba na podlagi bistvene uporabe starih klasičnih jezikov in njih slovstva; s tem obenem priprava za vseučiliške študije«. — Polna gimnazija obstoji iz 8 razredov: 4 tvorijo nižjo, drugi 4 višjo gimnazijo.

Višja gimnazija pripravlja za višjo; vendar dosega s tem, da vsak učni predmet relativno zaokroži in zaključi, enotno splošno izobrazbo, ki je za večje število življenjskih poklicev zaželjena (»erwünschlich«) in zadostna (»ausreichend«).

Višja gimnazija pa nadaljuje ta pouk na bolj znanstven način in je takorekoč pripravljalnica za univerzo.

Učni predmeti za gimnazijo so: a) splošno obvezni: verouk, latinščina, grščina, učni jezik (pri nas nemščina in slovenščina), zgodovina, zemljepis, matematika, naravoslovje, priradpis in kemija, modrosl. propedeutika; v novejši dobi (po novem učnem načrtu) tudi še: lepopisje, risanje, telovadba; — b) relativno obvezni so deželni jeziki (v posameznih kronovinah različni); — c) prosti predmeti: moderni jeziki (pri nas na poedinih zavodih francoščina in laščina), petje, stenografija, dež. jeziki (ponekod); opisna geometrija; fizikalne vaje (ponekod); prostoročno risanje in telovadba, (dokler se ta dva predmeta ne uvedeta kot splošno obvezna v smislu novega učnega načrta). — Tako gimnazija, ki jo zvejo tudi »humanistično«, obstoji bistveno neizpremenjena že dva inšestdeset let: dve človeški generaciji sta se izobraževali na podlagi tega načrta, skoro že osem študijskih kolobarjev (turnusov) po 8 let je dovršenih.

Drugi tip dosedanje srednje šole tvori realka.

Kot organizacijsko osnovo za realke ima skoro vsaka kronovina svoje deželne zakone, ki so bili potrjeni ok. l. 1870. Samo za realke na Kranjskem, Goriškem in v Trstu so izšle posebne ministrske naredbe v l. 1870—72; tako velja na pr. za realko v Ljubljani min. naredba z dne 31. maja 1871, št. 2431. Potemtakem so realke v primeri z gimnazijami dokaj mlajši zavodi; najstarejši štejejo nekaj več ko 40 let svoje zgodovine.

Namen realke je: 1.) podati splošno višjo izobrazbo s posebnim ozirom na matematično-naravoslovne stroke; 2.) pripravljati za višje strokovne šole, t. j. študije na politehničnih visokih šolah, na gozdarskih in rudarskih akademijah itd., torej za višje šole, temelječe na real-

nih učnih predmetih.

Popolne (velike) realke imajo po 7 razredov in se dele v nižje in višje realke. Nižja realka (4razredna) pripravlja za višjo in nudi do neke stopinje zaokroženo višjo izobrazbo tistim, ki hočejo, dokončavši te razrede, stopiti v praktično življenje.

Višja realka (3razredna) izpopolnjuje učno snov nižje realke in pripravlja zlasti za višje študije, temelječe na matematično-naravoslovnih vedah. Višja realka ne obstoji (kakor tudi ne višja gimnazija) sama za se, ampak je vedno v zvezi z nižjo realko ali pa tudi s štirirazredno realno gimnazijo (starega tipa).

Učni predmeti na realki so (slično ko na gimnaziji) a) obvezni verouk, jeziki (učni jezik deželni in moderni jeziki), zgodovina, zemljepis, matematika, priradpis, kemija, fizika, opisna geometrija, prostoročno risanje, telovadba. — Kar se tiče učnega, oziroma deželnega in modernega jezika, veljajo v raznih kronovinah posebne naredbe. — b) Relativno obvezni (v raznih deželah razni). — c) Neobvezni ali prosti (različni). — Na realki torej v jezikovnem pouku ni tiste enotnosti, kakor je na gimnaziji; naravno, ker so realčni zakoni v posameznih deželah v soglasju s praktičnimi potrebami dotičnih pokrajin. In prav v tem tiči prednost realnih študij pred gimnazijskimi.

(Dalje prih.)

Pred novim ustankom v
Macedoniji.

Komaj se začne poletje, že prihajajo iz Albanije poročila o nevarnem gibanju v albanskih vilajetih evropske Turčije. V zadnjih dveh letih sta se vršila dva velika ustanka v Albaniji, in sicer prvi v Kosovskem vilajetu, drugi pa v Skadarski. Letos pa zopet prihajajo vesti iz obeh vilajetov obenem. V Pečih je proglašeno obsedno stanje, a zlasti nevarno je albansko gibanje ob črnogorski meji v okolici krajev Gusinje in Plave. Tudi v Djakovu in Prizrenu so albanska plemena pod orožjem, a zlasti kritična je situacija v Skadarski, kjer dobiva ustavek obseg prave revolucije, kjer se vrše dan na dan oboroženi spopadi med vstaši in redno turško vojsko.

Z ozirom na sedanji mednarodni položaj, na težave, ki se nahajajo v njih Turčija radi situacije v Tripolitani in italijanske akcije v Arhipelu in egejskem morju, ako se še konstatira, da arabski ustanek v Jemenu še vedno ni končan, to novo gibanje med Albanci dobiva jako važno obilje. Dosedanje ustaje so dokazale, da je boj z Albanci jako nevarna, da je njih trdovratnost in divje junaštvo trd oreh za turško armado, predlanski boji okoli kačaniškega klanca, a lanski boji v Skadarski, kjer je nad 60.000 moč redne turške vojske samo moglo lokalizirati protivstaški pokret v enem plemenu Malisorov, so dokazali, da je Turčija proti enotnemu nastopu vseh albanskih plemen popolnoma brez moči, kar je priznala tudi turška vlada sama s svojimi obsežnimi koncesijami napram Albancem.

Da se pripravlja nova ustaja v Albaniji, v delo se je v času potovanja turške reformne komisije po albanskih vilajetih. Dasi je vodil to komisijo sam minjster notranjih zadev Hadži Adil bej, niso ji Albanci prav nič zaupali, temveč vse skupaj smatrali kot navadni volilni manever Mladoturkov, kar je dokazalo postopanje Albancev napram komisiji. V Prištini so upri-

čili Albanci komisiji velike demonstracije, v Peči so pretepli na ulici ministra, a na potu v Djakovo se je izvršil na komisiji pri Palabrdur atentat. Pot komisije ni imela nikakega uspeha, ker samosila mutesarifa v Peči in kajmakana v Djakovu napram Albancem tudi sedaj niso nehala. Tako n. pr. še danes, dasi zboruje že dalj časa turška zbornica, niso izvršene volitve v Albaniji, ker hočejo Mladoturki z nasilji pridobiti tudi vse albanske mandate. V skadarskem vilajetu je med Miriditi najostrejša bojno razpoloženje, zlasti so Albanci ogorčeni, ker je vlada odpravila domače orožništvo. Seveda ni to vzrok sedanje ustaje, katere je pač treba iskati v neprestani turški politiki skozi mnogo stoletij, ki je provzročila, da so macedonski, starosrbski in albanski vilajeti vedno vulkan, ki izbruhne lahko vsak čas. Za časa Abdul-Hamidovega absolutizma je vladala okoli velika nezadovoljnost, a tudi ustavni režim Mladoturkov ni izpremenil na stvari mnogo.

Brezdvomno pa je, da je nezadovoljnost med Albanci jako prijetna Italiji, ki sicer ne sodeluje aktivno v ustaji, pač pa podpira ustaše z orožjem, ki prihaja preko Črne gore v Skadarsko. Te vesti sicer oficijelno Italija demantira, a o stvari se je govorilo že lansko leto, a tudi letos je večina albanskega orožja italijanske proveniencije.

Ako se albanska ustaja razširi, tedaj bo gotovo Italija skrbela, da se ustaja zavleče v nedogleden čas, ker na ta način skrajno oslabi Turčijo.

Albanski pokret pa pada sedaj tudi v dobo, ko je macedonsko vprašanje dobilo enotno obliko, ko se velesile pripravljajo za odločno intervencijo, da se reši ves niz balkanskih vprašanj enotno in definitivno. Na to akcijo pa bo delovala albanska vstaja jako pospešilno.

Kakor kaže torej sedanji položaj, je obzorje na Balkanu prepredeno s temnimi oblaki, ki skrivajo v sebi nevarnih dejanj in posledic.

DNEVNI PREGLED.

S 15. majem ustavimo vsem onim list, ki še niso plačali naročnine.

Občinski svet ljubljanski ima v sredo, dne 15. maja 1912, ob šestih popoldne v mestni dvorani izredno sejo. Dnevni red: Stavbnega in finančnega odseka poročilo v projektu ing. Rotha glede zgradbe dveh glavnih kanalov zbiralnikov ob obrežju Ljubljane. Finančnega odseka poročilo o računskem zaključku mestne hranilnice ljubljanske za upravo leto 1911. — V tajni seji se bodo obravnavale zadeve, ki zadnjič niso prišle na vrsto.

Hundsgemeine Bagage. Nečuvno lopovstvo, katero je zagrešil deželni poslanec in deželni odbornik dr. Evgen Lampe s tem, da je ovadil tržnega nadzornika g. Ribnikarja radi septembarskih demonstracij, je vzbudilo veliko ogorčenje celo med onimi krogi, ki so trpeli radi takratnih demonstracij gmotno škodo. Eden izmed najbolj odličnih Nemcev se je o izdajalskem postopanju klerikalcev glede septembarskih demonstracij izrazil sledeče: »Das ist eine hundsgemeine Bagage.« Povdarjamo, da je ta odlični mož zagrelen nemški nacionalc, a ima še vedno toliko poštenosti v sebi, da se mu do dna duše gnusi to barabsko denucijantstvo slovenskih klerikalcev. Nikakor se ne bi čudili, ako bi zahtevali obnovitev postopanja Nemci, ki so imeli precejšnjo škodo. A da se po štirih letih znajde med nami samimi Efišajt, ki buči nedolžne tri žrtve iz groba in zahteva še novih

LISTEK.

Pod jarmom.

Roman iz bolgarskega življenja pred osvoboditvijo.

Spisal Ivan Vazov. — Poslovenil Podravski. (Dalje.)

Rada je izrekla nekoliko besed, da bi najavila svojo radost, toda ko je zagledala spreminjeno lice Ognjanova, je obstala kakor poparjena.

»Oprostite, da vaju tako zgodaj motim v razgovoru«, reče Ognjanov s trpkim nasmehom in bled.

Šele sedaj je opazil tudi Rado.

»Kaj ti je, Bojčo?« je rekla z presekanim glasom ter stopila k njemu.

»Dovolj je tega skrivanja«, reče Ognjanov mrzlo.

Ona se je spustila k njemu, kakor bi ga hotela objeti, toda on se umakne nazaj.

»Le nikakih okoliščin; prizanesite mi s svojimi nežnostmi... a obrnivši se proti Kandovu, je rekel nervozno:

»Gospod Kandov, ne vem kako vas zahvaliti, da ste prišli na poziv iz Bele Cerkve...«

Jeza mu je zadušila glas.

Kandov se ogleda od okna.

»Kakšen poziv?« vpraša suho.

»Kakšne besede so to?« vpraša Rada zbe-gano. — »Gospod Kandov je prišel obiskat sorodnike... On...«

Ni dalo ji dalje govoriti in zjokala se je. Zjokala, kajti bilo je prvokrat, ko je bila zoper svojo voljo prisiljena govoriti nerresni-

co. Pri kratkem njegovem prebivanju v Beli Cerkvi ni imela časa, niti ji ni prišlo na misel, da bi Bojču naznanila čudno obnašanje Kandova, katerega si ni drznila odpraviti. Sedaj ga je Ognjanov zalotil pri njej in to še tako rano. Zares, tudi njemu je prišlo nekaj na ušesa o teh obiskih, toda prokleti slučaj je hotel, da se je o teh dvomih vtrdil poprej, nego bi jih bila ona mogla razpršiti.

Rada je pričakovala, da mu sam Kandov da pojasnilo, da bi jo rešil iz mučnega položaja, toda ta je molčal.

»Kandov, nu, recite tudi vi besedo, to me bo zabavalo«, reče Ognjanov zbadljivo ter vrže prezirljiv pogled na tekmeča.

»Nimam kaj govoriti, marveč čakam, kaj poveste vi«, ovrne dijak hladnokrvno.

»To je podlost!« zakriči Ognjanov, premerivši oba s svojim pogledom.

Kandov še bolj obledi. Prirojen ponos ga zdrami iz mračne apatije.

»Ognjanov!« zakliče.

»Kriči še huje, naženi mi strahu!« se oglasi Bojčo z istim glasom. Čeljust se mu je tresla od jeze.

Rada se je spustila k njemu v strahu, da ne bi nečesa doprinesel. Poznala je nevkrotljivo bujnost njegovega značaja.

»Moj Bog, Bojčo, kaj doprinašaš? Počakaj, pojasnim ti to!« je klicala Rada z jokajočim glasom.

Ognjanov jo je premeril z zlobnim pogledom.

»Ni treba, Rada, ne ponižuj se še huje, prelivajoč solze. A jaz, bedak, sem verjel, da sem našel pristno nedolžnost nad vse nedolžnosti!... Zapravljal sem zgolj lubezen, vrgel svoje srce ven na ulico... Kakšna zaslepljenost!«

»Bojčo!« je klicala obupno Rada, hoteča se spustiti v jok.

»Prenehaj! Med nama ni ničesar več skupnega. Mrena mi je padla od oči... Kakšna blodnja!... Misli si, da me ljubiš, da ljubiš nekega ubežnika, katerega je čakal kol in vislice, dokler so takšni vitezi zvonečih fraz, takšni premudri, s strahom podšiti vitezi... Moj Bog, kakšne podlosti so na svetu!...«

In obrnil se je, hoteč oditi.

»Ognjanov, prekliči, kar si rekel!« zakriči Kandov za njim.

Ognjanov obstane.

»Ponavljam nizkosti in podlosti! To je gnusna zloraba prijateljskega zaupanja... Taj to, kar je očividno?« je silil Ognjanov, metajoč od jeze srčec pogled po dijaku.

»Ali prekliči svoje besede, ali smrt?« je tulil Kandov, ves penast od jeze.

»Da, smrt? Ti zamoreš prestrašiti samo one puntarje, ki nameravajo rešiti Bolgarsko, držec se ženskih jank.«

Kandov plane na Ognjanova, hoteč ga vdariti po glavi. Vse trapeinmuke, ki jih je prenašal tako dolgo, so se spremenile v nepreklicljivi naval besnosti proti onemu, ki jih je neposredno zakrivil.

Ognjanov je bil čvrst, krepak mladenič. Odpahnil je Kandova, da je odletel do stene, na to pa je izvlekel iz pasu dva revolverja.

»Tako po hamalsko« se nočem; na ta samokres«, in obenem mu je nutil orožje.

Rada vsa zbegana od strahu, je odprla okno na ulico ter kričala na vso moč, da je vzbudila na se pozornost mimogredočih.

Med tem je bilo moči slišati burljivi glas

* Hamal = sluga, nosač, na Bolgarskem cigan ali revni žid.

(Dalje.)

žrtev, to je nekaj tako nezasiščenega, da se moramo s studom in gnjevom obrniti od tacihi ljudij. Fej!

Iz vseh krajev slovenskih dežel dobivamo pisma, iz katerih odseva vihar ogorčenja radi denunciacij dr. Lampeta. Dr. Lampe je s svojo maščevalnostjo zopet vzbudil med narodom spomin na žalostne septembarske dogodke, ki so nam vsled izdajstva klerikalcev prinesli toliko škode. Ne moremo tukaj naštevati imen, katera si je izbral narod za dr. Lampeta, le en jako značilen izrek klerikalnega kmeta navajamo: »V spričo barabskega postopanja doktor Lampeta izjavljamo, da me je sram, da sem bil po septembarskih dogodkih še klerikalec. Sedaj sem prišel do prepričanja, da noben pošten človek ne more biti pristaša stranke, katero komandirajo ljudje, kakor dr. Lampe in dr. Pegan.« Res zelo značilna in pametna obsodba. Kmetje sledite vzgledu tega poštenjaka. Proč od klerikalne stranke, proč od denuncijantov.

Sram jih je! »Slovenec« molči o podlem denuncijantskem delu dr. Lampeta, ki je zašel v družbo ljudi, ki se jih izomika vsak zaveden Slovenec. Sami odlični in priprosti klerikalci obsojajo te podlosti, sramujejo se onih, ki so povzročili najostudnejše delo. Sramuje se celo tega početja »Slovenec«, ki molči, ker ve, da bi bil vsak poskus opravičila nova obsodba.

Koliko je ura kadar »Slovenec« molči? Kadar »Slovenec« molči, vemo, da bide predzadja ura kake nove klerikalne lumparije. Kadar koli še klerikalni listi niso pisali o kaki lumpariji, ki so jo napravili, tedaj so še vedno tajno izpeljevali kako novo lumparijo. In »Slovenec« molk o dr. Lampetu je čisto sigurno znamenje, da klerikalni politički apaši še dalje denuncirajo in pripravljajo kako novo hudobijo. Torej klerikalni politički rokodelci nadaljujejo svoje podlosti in v kratkem razkrijemo neko novo njih podlo dejanje javnosti.

Dr. Pegan najstrastnejši zagovornik septembarskih dogodkov. Ko je bila razprava zoper septembarske demonstracije, je dr. Pegan bil eden najstrastnejših zagovornikov. Spominjamo se dogodkov, ko je postajal dr. Pegan kar zelen od jeze in togote pri zagovoru. Senatni predsednik mu je dal več ukorov, ker se je dr. Pegan posluževal naravnost brutalnih izrazov in in nastopal s silo. Celo aretiran je bil dr. Pegan pri septembarskih dogodkih. Sedaj, po štirih letih, pa je isti dr. Pegan koval denuncijantsko ovadbo o istih septembarskih dogodkih in hoče uničiti existenco kakih 28 oseb. Tako podli so naši klerikalci in upravičen je ob takih razmerah izraz političkih apashev zanje.

Da ne bo kakake nesporazumljenja izjavljamo, da z notico, v kateri smo včeraj namignili, da je v denuncijantsko afero zapletena tudi neka glasovita ljubljanska tvrdka, nismo mislili na tvrdko kot trgovsko tvrdko, ampak samo na gotovo osebo.

Dr. Lampe tožen. Kakor slišimo, se je vložila proti dr. Lampetu tožba, ker je kot deželni odbornik zadržal tri pobornice in jih ni izplačal. Trdil je, da pobornice ni prejel, da si bile rekomandirane poslane. Prizadeta stranka je imela vsled tega občutno škodo, za kar se je vložila tožba. Lampe je pobornice seveda zadržal za to, ker bi se bil moral denar izplačati naprednemu človeku. Dr. Lampe je torej tudi sposoben za preiskovalni zapor.

Afera profesor Juga je konečno ugodno rešena. Disciplinarna komisija je izjavila, da ovadba ni opravičena, ker imeni dveh piscev anonimnih pism — ki so dali ravnatelju Maherju povod za preiskavo — še sedaj nista znani, da sta le dve učenci izpovedali v smislu ovadbe, 34 učenec pa je razlago popolnoma prav razumelo. Tako je končana ta dolga afeta, ki je bila zelo nepotrebna, iz katere pi se moremo zelo mnogo naučiti. O razmerah na našem liceju in o ravnateljstvu smo že pisali, naše vzgojslovne polje je za eni dogodke bogatejše. Dokler bomo imeli take »pedagoge« in take »napredne« ravnatelje, bomo imeli priliko slišati in čitati še mnogo podobnega. Drugod bi se o tem drugič govorilo.

Dr. Štajmer nevarno obolet. Dr. Edo Štajmer, ljubljene ljubljanskega občinstva, je nevarno obolet. Zastrupil si je na nogi kri. Njegovo zdravstveno stanje je bilo v nedeljo že zelo opasno, sedaj se je zopet zboljšalo. Upamo, da bo prihljubljeni in odlični zdravnik kmalu okrev.

Vročina in ljubljanske ljudske šole. Letos je že meseca maja pritisnila huda vročina. Včeraj je bilo ob 2. uri popoldne v šoli v sobah po 25° C — in to v sobah obrnjenih proti severu. K tej neznosni vročini pride še sopena, ki jo izpuhtevajo razgreti otroci, in misliti si morate, kako je mogoče uspešen pouk pri tej neznosni vročini, in kaj trpe pri tem ubogi otroci. Eni dremljejo, drugi si brišejo pot, ki jim curlija po obrazu, tretji zro topo pred se. Čudimo se, da velja glede vročine za nemške ljudske šole drugo merilo kakor za slovenske. V nemških ljudskih šolah prične z samo dopoldanskim poukom že s 1. majem, v slovenskih pa šele s 1. junijem. Morda imajo v nemških šolah material, ki ga je treba varovati, ali pa hočejo naše slovenske otroke posebno utrditi. Mi pa mislimo, da naj bo za vse enako in sicer naj bi se pričel samo dopoldanski pouk za vse šole že s 1. majem. Popoldne pa naj se otroci naigrajo in naskačejo na prostem.

Upamo, da se bodo zganile naše šolske oblasti in ukrenile vse potrebno, da se prične že letos takoj s samo dopoldanskim poukom. Morda bi pa šolska zdravstva mogla kaj v tej zadevi ukreniti?

Važno vprašanje. Pred kakimi 14 dnevi je poslal deželni šolski svet ravnateljstvu tukajšnjih dveh državnih gimnazij nekako okrožnico z vprašanjem, kako naj bi se na teh dveh gimnazijah uredil poučni jezik, t. i. ali naj se upelje slovenščina kot poučni jezik na celi gimnaziji ali samo na nižji, ali pa, če naj ostane stvar pri starem. Na to je baje sklicalo »Društvo slovenskih profesorjev« neki sestanek ter o tej stvari razpravljalo in se posvetovalo. Rezultat tega debatiranja je bil baje ta, da so se za pouk v slovenščini po celi gimnaziji izrekli le štirje profesorji, vsi drugi pa so izjavili, da naj ostane kar vse pri starem! Zlasti da so se klerikalni profesorji zavzemali za dosedanje prakso. — Nam o tem ni nič natančnejšega znano. Vprašanje je za nas nad vse važno in je treba, da se o njem temeljito javno govori.

Poroča se nam, da so v soboto v rokodelskem domu bili klerikalci zelo glasni in so med drugim peli pesem »Slovenec i Hrvat«. Neki človek je pred gostilno »čez dajal« pa se ne ve, ali vsled slabe pišaje ali zato ker se mu je gabila klerikalna hinavščina.

Veda in vera. V »Učiteljskih Novinah« beremo: V Litomišlju je na prepiranju razlagal profesor o tem, da je som požrl preroka Jono. Učenke pa so vprašale profesorja priradopa in ta jim je rekel, da to ni bil som, ker ta požira le majhne predmete. Učenke so to povedale katehetu in ta je rekel: »No, potem je bil to kit. Učenke so šle zopet k prirodoslovcu in so mu to povedale. Profesor pa je rekel: Kit v teh morjih sploh ni živel. — Učenke so to povedale katehetu in ta je rekel: Torej je bil jeseter. Učenke so zopet vprašale profesorja in ta je rekel: Jeseter to ni bil, ta živi samo v Črnem morju. — Učenke so to zopet katehetu povedale, katehet pa je rekel: »Torej je to bila sploh neka riba.« Tako se je ubogi katehet rešil iz zadrege — učenke pa menda niti na to ribo niso verjele.

»Dan« in društva. Ker je bombardiranje z društvenimi vestmi v škodo lista in tudi občinstva, zato bomo tudi mi primorani društvene vesti krčiti, kakor so to storili vsi drugi listi. Vsled društvenih vesti moramo izpuščati zanimive in važne stvari na škodo listu. Opozorjamo torej poročevalce društvenih vesti, da so kratki in jasni, ter pišejo le o najnovejših stvareh, ker sicer smo primorani sistirati predolga poročila sami, ker imamo dovolj zanimivih stvari na razpolago za ljudstvo.

Nemška nestrpnost. V Pragi je praznoval 70letnico profesor nemške univerze Petrina, predsednik nemške sekcije zdravniške zbornice. V soboto so mu gratulirali njegovi kolegi v avli praške univerze. K slavnosti je prišel tudi predsednik češke sekcije zdravniške zbornice dr. Bailony in je pozdravil slavljence v češkem jeziku. To je navzočega rektorja praške nemške univerze dr. Raucha tako razjezilo, da je prepovedal prof. Bailony govoriti. Prof. Bailony pa je izjavil, da stoji na nevtralnem tleh, ker je aula last češke in nemške univerze in da ima pravico govoriti v svojem jeziku. Praški »Tagblatt« seveda vpije o češki »Frechheit«, dočim češki in pametni nemški listi obsojajo rektorjev nastop ker je treba vsaj v slavnostnih prilikah treba pozabiti na nacionalno zagriženost. Prof. Bailony ni imel nikakega namena za češki »Vorstoß« ampak je le hotel izraziti svojo gratulacijo v svojem jeziku. Slučaj je vzbudil mnogo pozornosti in kaže nemško nestrpnost v zelo grdi luči.

Na veselici v korist »Domovini« smo imeli lepo priliko opazovati, kako naše občinstvo zna upoštevati trud sodelujočih. Na tem večeru je namreč zapel pevski zbor »Ljub. Zvona« tri jako primerne skladbe in je hotel tako pokazati, da je v društvu v zadnjem času zapihal veter stremljenja po resnem pevskem delu. Hkrati pa je hotel pomagati dobrodelnim prireditvi k lepšemu vspehu. Med proizvajanjem pevskih točk je bil v dvorani tak nemir, da niso mogle priti do veljave. Naši ljudje so res čudni, če pevska društva pojo le podoknice in nagrobnice, čez nje zabavljajo, če pa nastopajo z resnimi točkami, jih nočejo poslušati. Ustrezite jim!

Najlepši točki sobotne veselice za »Domovino« sta bili nedvomno baletni ples deklic samih ter dečkov in deklic. Občinstvo je sledilo temu plesu z napeto pozornostjo in velikim zanimanjem. Slike o tem plesu priobči ta teden »Slovenski Ilustrovani Tednik«, na kar že sedaj opozarjamo občinstvo.

Zmanjkalo je popolnoma zadnje številke Slovenskega Ilustrovanega Tednika, čeprav se je tiskala v pomnoženem številu. Mnogim razprodajalcem, ki so naknadno naročili še več izvodov, žal nismo mogli ustreči. Prosimo vse one razprodajalce, ki jim je ostalo kaj zadnje, t. j. 19. številke S. I. T., da naj jih takoj pošljejo upravitelju S. I. T. v Ljubljani, da jih more poslati drugim, ki bi to številko še radi imeli.

Iz trgovskih trgov. Približno pod tem naslovom čital sem pred nekoliko dnevi v »Danu« članek trgovskih sodelavcev, ki se pritožujejo o nevdržljivem zlorabljanju njih službovanja. Ne bi pisal teh vrstic, toda ker mnogi pravijo, prav se jim godi, pa naj se organizirajo, vidim se stavljenega v to, da poročam: gg. kolegi, ki se pritožujete ali nepritožujete, vstopite v društvo slovenskih sodelavcev, za Kranjsko s sedežem v Ljubljani. Napravite društvo, pravilno stanovsko društvo. Pri omenjenem društvu sem tudi jaz, vsled česar stojim v najboljšem službovanju. Le po načinu, ako stopimo vsi skupaj, bomo zmogli pojasniti gg. delodajalcem, kaj se zapirajo trgovine, kakor tudi moramo spregovoriti besedo o zakonito nam danim opoldanskem eno in pol urnem odmoru. Torej gg. kolegi vsi skupaj!

Novih 17.000 K v raznarodovanje slovenskih otrok, hoče žrtvovati laška Lega. Rikreatorij, to raznarodovalno sredstvo najnovejše taktike se bo razširil še za eno poslopje. Dosedanji ne zadostuje več — zidan je bil za število 9000 otrok. Veliko število — Italijani sami

niso pričakovali, da se jih vpiše. Pa naš narod je bolj nežaveđen, nego si misli sovražnik: že sedaj je vpisanih v tej fabriki janičarjev nad 1000 otrok. Koliko je od teh Italijanov, lahko vsak izračuna, ki so mu znane razmere pri Sv. Jakobu. Naš narod je že tak: edino zunanji mikli ga vlečejo nase.

Samomor v šentpeterski vojašnici. V šentpeterski vojašnici se je včeraj zjutraj ustrelil četovodja 17. pešpolka Ivan Jeretin iz Litije. Obležal je na mestu mrtev. Kaj ga je gnalo v smrt ni znano.

Nočni napad. Ko se je posestnikov sin Ivan Lah iz Gradišče pri Ložu vračal pred kratkim okolo položaj domov, ga je na cesti v Ravniku napadlo več fantov s kamni. Lah je bil na levem očesu nevarno ranjen in bo oko najbrže izgubil.

12letnega sina zidarskega mojstra, Filipa Kovača iz Stare vasi pri Zireh, je dne 7. t. m. konj s tako močjo udaril po glavi, da so ga gorali prepeljali v deželno bolnico v Ljubljano.

Iz Pekinga v Pariz. Orginacijski komite, v katerem so najboljši francoski aviatiki, je že določil vse potrebno za polet iz Pekinga v Pariz. Poleta se lahko udeležijo aviatiki vseh narodnosti, a le s stroji, ki jih je konstruirala kakšna francoska tovarna pred 1. januarjem 1912. Če se oglasi vsaj petero zrakoplovec, je določen vzlet iz Pekinga za 1. septembra t. l. ob 6 uri zjutraj. Tudi kontrolne postaje so že določene. In sicer: Urga, Irkutsk, Ornsk, Kazan, Moskva, Varšava, Dunaj, Trst, Genova in Pariz. Zaključitev kontrole se vrši 1. oktobra. Zrakoplovcem bo dovoljeno menjati med potjo dele aeroplana, a ne vsa — dva dela morata dospeti v Pariz. Vsi deli bodo v Pekingu zaznamenovani. Tudi je dovoljeno, da leta do polovice poti en, od polovice do konca pa drug zrakoplovec z enim aeroplanom. Ta menjava pa je dovoljena samo enkrat. Vpisnina znaša 5000 frankov, ki se vrnejo. Kdor prileti prvi v Pariz, dobi nagrado 100.000 frankov, drugi 25.000 frankov, tretji, četrti in peti, pa po 10.000 frankov. Če ne bi nobeden zletel do Pariza, dobi oni, ki zleti najdalje od Ornska 50.000 K. Zračna črta iz Pekinga v Pariz, znaša 13.000 km.

Nesramnost Hrvatov, je dosegla že višek — jočejo Italijani. Na izključno italijanski zemlji — v Velikem Lošnju imajo v mestnem svetu petero apostolov, ki bi hoteli vse poslovaniti. Pomislite ljudje božji: 1. t. m. je imel občinski svet sejo. Neki poslanec Italijan je predlagal, da se izvoli nekega drugega za italijanstvo zaslužnega moža častnim meščanom. Pa Hrvat so hoteli to odobriti le s pogojem, da se da to čast tudi poslancu Spinčiču. Ali ni to višek nesramnosti?

Tri razmesarjena trupla so došla v velikem zaboju iz Kijeva v Varšavo. Eno je truplo moža, eno žene, eno pa okoli 5letnega otroka. Žrtve so morale biti najprej zastrupljene, potem razmesarjene in končno odposlane po železnici v zaboj. Kosi moškega telesa so zaviti v kožo vola. Upajo razjasniti zločin po tvrdki, ki je naznačena na zaboju. Tvrdka je ena največjih v Petrogradu.

Potres je uničil v Meksiki mesto Zapotlan. 34 oseb je mrtvih. V Cindad-Guzmanu je mrtvih 16 oseb, 12 pa ranjenih.

Nemški cesar Viljem je velik ljubitelj svojih lastnih portretov. Znano je tudi, da je zelo strog kritik. Pred kratkim ga je portretiral eden najboljših nemških secesionistov. Ko je dovršil svoje delo, je vskliknil cesar: »V vsakem portretu zahtevam, da gledajo oči naravnost. V tem ne gledajo naravnost. Ljudje govore, da se ne razumem na umetnost, pa toliko že znam razločevati, če gledajo oči naravnost ali ne.«

Cirkus bratov Stutzbart dospe jutri v Ljubljano ter priredi takoj isti dan otvoritveno predstavo z izbranim vspeedom.

Kinematograf »Ideal«. Danes pri ugodnem vremenu se prične s predstavami na prostem in sicer ob 9. uri zvečer. Vrt je popolnoma prenovljen in na numeriranem prostoru so tudi sedeži pri mizah numerirani. Spored za torek 14. sredo 15. i četrtek 16. maja 1912 je sledeči: 1. Trianona. (Popolna slika v barvah.) 2. Luka in obara. (Velekomično.) 3. Telegrafistka. (Amerikanska drama. Samo popoldan.) 4. Igra življenja. (Senzacijska tragedija v 3 dejanjih. Samo zvečer.) V glavni vlogi gđ. Porten ter avstralska deva, najboljša plesalka sveta, Saharet. Gđ. Saharet videti na filmu kot pevko je že velik užitek, ali to umetnico videti igrati in plesati, to je pa prava senzacija. Strokovnjaki, ki so film videli, so izrekli soglasno sodbo, da je film, neprimerno lep in zanimiv. 5. Moričeva zavetja. (Velekomično. Igra priljubljeni Prince.)

Požar v Tomačevem.

Včeraj popoldne je naš poročevalec obiskal pogorišče in je izvedel še nekatere podrobnosti, v kolikor se med dnem niso bile znane po Ljubljani. Tomačevo je ena iz najprijaznejših naših posavskih vasic. Leži lepo sredi polja, obdano z drevjem s prijazno belo cerkvico, pod vasjo pa se začno oni lepi logi, ki polnijo vse naše savsko pobrežje. Zato je Tomačevo ljubljancem bilo vedno prijazno nedeljsko izletišče. Tudi včeraj je bilo na Tomačevem cel dan polno izletnikov — gledali so pogorišče.

Pogorišče.

Na pogorišču se je še zvečer tu in tam kadilo in so ljudje polivali z vodo. Pogled na pogorišče je zelo žalosten, saj je strašni element gospodaril brezobzirno in je uničil to čedno posavsko selišče tako, da je pustil ponekod komaj sled, da je tam stalo poslopje. Drevesa po vasi in okoli vasi so vsa ožgana. Zvečer, ko je zahajalo solnce in je bilo čas misliti na noč in na spanje, ki so ga bili utrujeni pogorelci tako potrebni, je vsak tem bolj čutil, da je izgubil dom. Ljudje so nakladali svoje pohištvo in se selili v one hiše, ki so ostale. Drugi so si skušali doma ustvariti ležišče.

Žrtve.

V nočni zmešnjavi ni bilo mogoče videti vse, kar se je zgodilo, zato včeraj nismo mogli natančno poročati o žrtvah. Dr. Rus se je ta-

koj, ko je zapazil požar, odpeljal na Tomačevo in je tam pomagala onim, ki so se ponesrečili. Domači ljudje imajo proti opeklini svoja sredstva, kisló zelje in olje — toda pomoč dr. Rusa je bila včeraj nujno potrebna. Opeklo se je več ljudi, med njimi: **Bizjak Janez, Peršin Franc, Naglič Jakob in Dovč iz Stožic.** Vsi gasilci. Prepeljali so jih v bolnico. Opekline imajo večinoma po obrazu. Opečeni so tudi gostilničar Babnik, njegova hčerka in dekla. Izmed vojakov sta se ponesrečila dva; eden topničar Osterman je padel s strehe in si je zlomil rebra. Odpeljali so ga v vojaško bolnico, kjer se mu je včeraj obrnilo na bolje. Drugi vojak se je le nekoliko osmodil. Požar pa je zahteval tudi eno smrtno žrtev; posestnico Marijo Marn.

Smrtna žrtev.

Marija Marn je imela v Tomačevem hišo. Po domače so ji rekli Lovrenčevka. Ko je izbruhnil ogenj, se je trudila na vse načine, da bi rešila čim več stvari. Tako je šla v hišo, ko je v gorenjih prostorih že gorelo, po denar. V momentu, ko je šla že ven, se nad njo udere strop in jo podsuje. S težavo so jo potem izvlekli iz žerjavice. Zadobila je pa težke opekline. Rana na glavi je bila smrtno nevarna. Po prvi pomoči, ki ji jo je dal dr. Rus, jo je mesar Črne odpeljal v bolnico. Tam je včeraj ob 8. zjutraj umrla. Marija Marn je bila vdova in je zapustila 13letnega sina. Včeraj popoldne in zvečer so tomačevski zvonovi žalostno oznanjali nje smrt.

Drugi slučaji.

Med prvimi, ki so prišli k požaru, je bilo gasilno društvo iz Stožic. Postavili pa so svojo brigadno tako blizu neke hiše, da se je nanjo podrla goreča stena in je brigadna zgorela. Pri tem so bili imenovani gasilci ranjeni. Vsega skupaj je bilo pri gašenju 13 požarnih bramb. Pogorelo je 27 poslopij. Poroča se nam, da je bil med prvimi vojaškimi oddelki na mestu sanitetni oddelek. Splošno smo že včeraj pohvalili vojaštvo in gasilce. Škoda se ceni na 150 tisoč kron. Zgorelo je mnogo novih ali ravno prenovljenih stavb.

Požigalec?

Cel dan je zanimala ljudi novica, kdo je zažgal. Mlekarice s Tomačevega, ki so včeraj zjutraj prinesle mleko v Ljubljano, so povedale marsikaj. Tudi sicer se je mnogo pravilo. Gosp. Pirc nam je pripovedoval, da je videl že po dnevni tam v okolici človeka, katerega bi ne hotel srečati na samem. Zvečer je bajje Rode-tova dekla videla človeka, ki je hodil okoli poda. Celó zavpila je menda nad njim, pa se je zgubil. Zvečer je potem na tistem kraju začelo goriti. Neka žena je pravila sledeče:

Sumljiva oseba v Jaršah.

V nedeljo popoldne je prišel v Jarše neki zelo slabo oblečen človek, ki se je zdel vsem ljudem zelo sumljiv. Sedaj imajo vsi ljudje tega človeka za požigalca. Pripovedujejo, da je imel na glavi kapico, bil je bolj suh, slabo oblečen, v slabih čevljih in zelo srepega in grdega pogleda. Zgodaj popoldne so ga videli v Jaršah pri Ljubljani in sedel je celo na vasi pod lipo.

Bolj pozno popoldne so ga videli že v Tomačevem. Po opisu je popolnoma isti človek, kakor je hodil po Jaršah. V Tomačevem ga je videla neka ženska hoditi okrog poda hiše, ki stoji tik pred hišo kjer je izbruhnil požar. Nekateri celo pripovedujejo, da so ga videli teči po polju, ko je bilo Tomačevo že v ognju. Vse te vesti je težko konstatirati in bodo poizvedbe dognale več.

Strah med ljudstvom.

Zaradi obilih požarov krožijo med ljudstvom razne novice, o katerih se ne ve, koliko je v njih resnice. Poleg grozljivega pisma, ki so ga dobili baje v Št. Vidu, smo slišali, da je v Vižmarjih nekdo zvrtil luknjo v neka vrata in tam pustil list, da bo v 14. dneh gorelo. Drugod so se slišali glasovi, da bodo gorele vse vasi od Kranja do Ljubljane. Kaj čuda, da se je včeraj po Ljubljani govorilo, da na Skaručini gori. Razumljiv je tak strah med ljudstvom; vendar je napačno, ako se širijo lažnjive vesti, ki plašijo ljudstvo! Pač pa je treba, da oblast orožništvo in prebivalstvo skupno postopa v tem, da pride na sled groznemu človeku, ki se morebiti potika kje po okolici. Paziti pa je treba da se pri svoji razburjenosti kdo ne prenaagli, da ne pade kaka nedolžna žrtev, kakor lani na Hrvaškem. **Torej pozor po vaseh v ljubljanski okolici.** — Vsem dobrim srcem pa kličemo: Na pomoč bednim pogorelcem.

Idrija.

Javna seja občinskega odbora se je vršila dne 10. t. m. ob 6. zvečer v mestni dvorani. Predsedoval je župan Ivan Štravs, navzočih je bilo 26 odbornikov. — Za overovatelja zapisnika imenuje župan obč. svetnika Lipuška in Rupnika ter prečita okrožnico deželnega odbora, doposlano vsem županstvom, ki zahteva da je treba pravočasno predložiti dež. odboru zapisnike o izvršenih škontracijah občinskih blagajnic. Mestnega županstva se ta opomin ne tiče, ker je to o pravem času že storilo. — Mestni tajnik prečita zapisnik zadnje seje, ki se brez ugovora vzame na znanje. — O računu Mestne hranilnice poroča odbornik Filip Vidic in predlaga, da se odobri. — Sprejeto z vsemi naprednimi glasovi. Klerikalci niso glasovali niti za niti proti. — Župan poroča o prošnjah za sprejem v občinsko zvezo. Sprejmo se v občinsko zvezo: Ignacij Jurjavčič, Leopold Sinkovec, Franc Brenčič in Frančiška Kavčič; štiri prošnje se odklonijo. — V komisijo za klasifikacijo konj se izvolita odbornika Mat. Kobal in Lipušek. — Župan poroča o raznih prošnjah. Dvema visokošolcema, ki študirata na montanistiški visoki šoli v Pribramu, se dovoli po 50 K za strokovne ekskurzije, ena prošnja se odkloni, enemu meščanu-rudarju se dovoli 100 K podpore, ker ga je zadnje dni zadela občutna škoda. — Župan prebere odlok deželnega odbora, ki prepoveduje na rekurz klerikalcev zidanje nove klavnice na Moravčevem svetu.

Politična oblast hoče imeti novo klavnico, deželni odbor jo pa prepoveduje. — Oskrbovanje ceste proti Vojškemu se odda Tomažu Kobalu in Antonu Moravcu za mesečnih 40 K. — Končno odgovarja župan na več interpelacij zaradi vodovoda, oziroma zaradi pomanjkanja in tratenja vode. — Ob 7. zvečer zaključil župan sejo.

Sokol v Idriji priredi v četrtek na praznik dne 16. t. m. popoldanski pešizlet k Sedeju v Dole. Tjakaj pride tudi Sokol iz Žirov in Spodnje Idrije. — Zbirališče ob 1. popoldne v društveni sobi. Bratje, udeležite se izleta vsi!

Arcibašev.

(Konec.)

To je zelo sorodno nazorom Nietzscheja in se je avtorju to že očitalo vendar pa Arcibašev odklanja to domnevanje in pravi, da mu je ta mislec tako po svojih idejah kakor tudi po obliki svojih del tuj in da ni prišel v njegovih knjigah nikdar čez začetek. Pač pa sam priznava, da mu je veliko bližji in razumljivejši Maks Stirner. In res kažejo njegovi nazori jasno, da so se razvili pod uplivom tega nemškega misleca.

Arcibašev je individualističen anarhist. Zanj ne eksistira noben absoluten zakon, on si sam določa svoje zakone, svoje postave, norme svojega življenja, in ne gleda pri tem niti najmanj, v kakem razmerju stoji te do tradicij, do morale, do človeštva in njegovega blaga. Njegov človek je človek, ki je Bog postal, zanj ni bogov ne v nebesih ne na zemlji, nikomur, nobenemu idealu, se ne čuti podložnega, mar mu je samo to, kako bo utrgal iz drevesa življenja kar največ sadežev. To je njegov Sanin; ker je zanj spolno uživanje višek uživanja, si ga privoščil, kadar, kjer in kolikor mu je pač všeč.

Svojo izpoved je položil Arcibašev v »Sanina«, veliko »njegovega« pa je še zlasti v noveli »Delavec Ševirjov«. V bistvu človek Arcibaševa ni agresiven, ampak če pa pride do konflikta, do boja s komursibodi in s čimersibodi, takrat pa stopi ta človek ves, z vsemi močmi v boj in nikoli samo napol neodločno. O tem priča ta novela. Dejanje se vrši tik po nesrečni revoluciji; »delavec« Ševirjov, ki namreč ni delavec, temveč je študent-revolucionar, ki je na potu do vislice ušel vojakom in se zdaj skriva pod tujim imenom — in pa slike iz življenja, trpečih, teptanih, ponižanih in razžaljenih žrtev socialnih razmer. Eno samo noč posluša Ševirjov v svoji sobici, v eni velikaniških peterburških najemnih kasarn, krik trpljenja, ki prihaja do njega skozi tenke stene, se spomni na mučeniških vizijah stotine prijateljev, ki so poginili na barikadah, na vislicah in ječah »za sveto skupno stvar«, svoje neveste, ki so jo umorili na vislicah. Kakor silna, zlovesča senca stoji za vsem tem trpljenjem, kakor Ivan Karamazov odklanja tisto daljino, srečno prihodnost za tako drago ceno tolikih žrtev. In ne odpušča sovražnikom, ne vrača hudega z dobrim, temveč hoče osebno maščevati te krivice, ne zaradi kakšnih teorij, temveč samo zato, ker se čuti osebno razžaljenega.

Zelo značilna je povest »Upor«; ni to upor v socialno-političnem smislu, temveč upor duše, ki se ji je zahotelo solnce, radosti, svetlega življenja, drama prostitutke, ki so ji ponudili rešitev v tem, da bi smela celo svoje življenje čepeti za šivalnim strojem ali v zaduhlem kontorju, pa se je raje vrnila nazaj, kjer bo naj še par dni »radost in solnce«.

Izmed ostalih povesti se bom omejil samo na te, ki so izšle v slovenskem prevodu. »Sence jutra« kažejo temelje glavnih idej v vseh drugih delih Arcibaševa; tu je že »Sanin« v osnutkih, je Ševirjov, je Jurij Svarožič, Lande. »Krvava lisa« slika dogodek, kakor se je zgodil tudi na stoterih drugih krajih po propadu revolucije in kaže, kako je sveži pojav revolucije zbudil neopaženo, brezpomembno bitje — uradnika Anisimova — iz neopaženega, brezpomembnega življenja. Ti dve noveli in pa »Delavec Ševirjov«, to so po izjavi avtorja samega njegova najboljša in njemu najljubša dela izmed krajših stvari.

Poleg tega je napisal Arcibašev še mnogo slik iz revolucije in iz modernega ruskega življenja; lepa je na primer novela »Smrt Landeja«, v kateri je s finimi potezami narisal življenje človeka, ki ga lahko imenujemo vtelesenje idealov Tolstega.

Umetniško je Arcibašev skrajen realist, kakor pač vsi Rusi; izredno pa je pri njem zlasti to, kako zna ujeti najskrivnejše, najfinejše vzdrgete, stresaje človeške duše. Vsak duševni fakt analizira v zadnje, najtajnejše komponente, analizira mirno in hladno. Tehniki ne posveča v svojih delih velike pozornosti, opisuje dejanje in nehanje svojih junakov po vrsti, kakor se v resnici godijo pri ljudeh. Zato njegova dela nimajo velikih zapletljivih; večinoma se odigrajo konflikti v dušah, v mišljenju posameznikov. Kadar slika naravo, jo slika s svetlimi barvami; nekatere slike jeseni ali pa spomladi v njegovih delih so naravnost prekrasne.

Arcibašev je rojen 1. 1878, v nekem malem mestecu južne Rusije. Rodu in imena je tatarskega, a v njegovih žilah se pretaka tudi ruska, francoska, georgijska in poljska kri; tako na pr. je njegov praded po materini strani znani poljski upornik Kosciusko. Njegova mati je umrla za sušico; po njej je podedoval tudi sam tuberkulozo, ki ga zlasti zadnje čase močno nadleguje. Sprva je hotel postati slikar in se je res tudi vpisal v neko slikarsko šolo, ali ker po starših ni bil premožen in ni imel denarja za — barve in platno, je moral pustiti to misel in je pričel risati karikature, pisati male sestavke in humoristične storije. Tako je slučajno napisal svojo prvo povest »Paša Tumanov«, ki je obrnila nase pozornost nekega uradnika. Tej so sledile še druge povesti; nato je vstopil v uredništvo beletrističnega lista in je na tem mestu mnogim mladim talentom pomagal do javnosti.

Spominjajte se dijaškega društva „Domovina“!

Velik požar v praški porodnišnici.

Češka dežela je sezidala s pomočjo znane češkega mecenata Hlavke krasno stavbo, ki nosi ime »Porodinec«. Deželna porodnišnica je namenjena za ubožne sloje in za one ženske, ki nimajo ob svojem času primernega doma, kjer iz pod goreče stavbe in malenkost. Znosili so na vinogradskih brdih, z njo je v zvezi tudi šola za babice. V tej porodnišnici se rodi vsako leto na tisoče otrok.

V soboto zvečer ob 7. uri je zapazil stražnik, da se izpod srednje strehe kadil. Odšel je takoj v porodnišnico in je obvestil vratarja. Res je stala streha srednjega trakta v ognju. V porodnišnici je nastala grozna panika. Bolnice in mlade matere so bežale iz postelj, nekatere so morali odnesti. Največji strah je bil za otroke, ki jih je bilo v srednjem traktu 135. Ubogi črvički, ki so se komaj narodili, so bili v veliki nevarnosti — toda veliki previdnost in razsodnost kontrolorja Seckega se je zahvaliti, da so bili vsi rešeni. Iznesti 135 otrok iz pod goreče stavbe ni malenkost. Znosile so jih na kliniko. Otroci so seveda plakali; ljudje pa so jih z veseljem sprejemali in prenašali. Med tem sta dospeli dve parni brizgalni in so ogenj do 10. ure zvečer pogasili. Plamen je bil zelo velik in je razsvetljeval celo Prago. K sreči je stavba dobro zidana in še strop se ni udril. Tako se je dalo rešiti vse drugo poslopje. Škoda je precej velika. K požaru je prihitel tudi dež. preds. grof Thun in župan Groš. Red je bil vzoren in temu se je zahvaliti, da se je požar zadržal brez večje nesreče.

Povodenj na sever. Tirolskem.

Po severnem Tirolskem je zadnje dni neprestano silno deževalo. Vode so nenavadno narastle in na mnogih krajih prestopile bregove ter povzročile veliko škodo. Iz vse krajev prihajajo neprestano poročila o veliki nevarnosti, ki grozi vsem in trgov.

Kraja Kramsach in Achenrain stojita pred povodnjjo. Tamošnje steklarne in tovarne za med stoji pod vodo. Pri Sv. Ivanu in Kössnu je voda razdrla več mostov in jih odnesla s seboj. Deževje traja dalje.

Vas Pians je v nevarnosti. V Lastenbachu je povodenj uničila polja in travnike, razdrila mostove in poškodovala mnogo hiš in poslopj. V Inomstu je potok Höttinger deloma preplaval mestne dele Hötting in Mariahilf. Vojaštvo dela noč in dan, da zajezi povodenj. Reka In je narastla za poldrugi meter.

Železniški most med Sv. Ivanom in Fieberbrunnom je deloma razdrt. Ostali del se najbrže v kratkem pogreze v vodo. Ceste proti Lofru in Kössnu so na mnogih krajih tako poškodovane, da so neuporabne za promet. V Kramsachu je steklarna že popolnoma pod vodo. Peč ne funkcijonira več. Iz tovarne za med se je družina ravnatelja rešila šele v zadnjem trenutku in sicer z največjim naporom.

Pri Brixnu so hudourniki silno narastli. Občina Straß leži pod vodo. Državna cesta je poplavljen. V Kirchbergu se je zrušil most. V Oberndorfu je reka Acha prestopila bregove in si napravila popolnoma novo strugo.

Tudi iz Solngraškega in Bavarskega prihajajo poročila o povodnji. Ako deževje ne bo kmalu odnehalo, se je bati, da nastanejo ravno taka opustošenja kakor leta 1899.

Širite, kupujte in naročajte „Dan“! Prijavljajte nove naročnike!

— 392 —

— Smrt mu! Smrt!...

Ali nihče se ni premaknil...

Passavant se je zdrnil; pa brez oklevanja je stopil iz vrat na teraso, od katere je vodilo še par stopnic do dvora.

Tu pa je hipoma obstal, kakor zadet od strele! Lasje so mu vstali in oko se mu je zavrtelo v preplašeni grozi. Celo dvorišče se je bilo izpremenilo v hipu v nebroj vzdignjenih pesti, mečev, sulic, bodal, izmed katerih je grmel en sam tuleč krik:

— Smrt ubijalcu vojvode Orleanskega! Smrt ubijalcu!...

Preko visokega zida je videl natlačeno ulico ljudstva, ki je opazivši ga, začelo vpiti:

— Tam je, tam stoji ubijalec! Po njem! Smrt mu!

— Na vislice z njim!

— Razkosajte ga, sežgite ga po malem!

— Smrt mu! Smrt mu!

Passavant je začutil strašno omotico v glavi in noge so se mu tresle, kakor trepetliki. Razumel je peklensko iznajdbo vojvodovih pomagačev, prenesti krivdo uboja na njega. Bodo mu je padlo iz roke. Mrtvaška slabost je objela vse njegove ude; komaj slišno je zašepetal:

— To je grozno!

V tem hipu se je odločil človek iz skupine in hitel urnih korakov proti terasi. Passavant je s težavo odprl oči in spoznal Ocquetonville-a.

— Gospod Passavant, je dejal na glas, vaš sokrivec je izdal vaše grozodejstvo. Vi ste ubili našega dobrega vojvodo Ludvika Orleanskega, brata našega gospoda in kralja. Ukaz imamo

Najnovejše vesti, telefonska poročila.

CUVAJ PROTI ČASNIKARSJEM.

Zagreb, 12. maja. Urednik hrvaškega socialističnega glasila Juraj Bukšeg je bil obsojen radi notic o brutalnem postopanju policije na dva meseca zapora.

ALBANSKA VSTAJA.

Belgrad, 12. maja. Po najnovejših in najtočnejših poročilih iz Albanije, so vsa albanska plemena v orožju. Vstaja se je začela zopet v Skadarskem vilajetu, kjer so se uprli kakor lani Miriditi, katerim se je pridružilo tudi najbojevitejše albansko pleme Dibri. Tudi med Malisori se razširja vstaško gibanje.

Carigrad, 12. maja. Ustanek v Albaniji je v najkritičnejšem razvoju. Do zdaj so odpovedali pokorščino turškim oblastnjim Miriditi in Dibri, a tudi Malisori so vsi v orožju. Kakor lani podpira vstaško gibanje tudi letos Črna gora, ki tihotapi v Albanijo orožje in municijo. Tudi Italija zalaga z orožjem ustaše, ker vse orožje, kar se ga je dosedaj zaplenilo med ustaši je ali črnogorsko, ali pa italijansko.

Carigrad, 12. maja. Radi albanskega ustanka je turška vlada v velikih skrbih. Miriditi so pregnali vse turške posadke, v Pečih so se ustaši polastili vseh državnih zgradb. Vzrok nove ustaje je iskati v nasiljih mlado-turškega komiteja napram odličnim Albancem.

POLOŽAJ V SRBIJI.

Belgrad, 12. maja. Kakor poročamo so razmere v srbski vladi jako negotove, ker razpolaga vlada le z neznatno večino. Toda v zadnjem trenutku so radi kritičnega zunanega položaja prenehale vse politične strasti, tako, da je upati uzpostave koalicijske vlade s Pasičem na čelu ter z Milovanovičem za zunanje zadeve.

ITALIJANSKA VOLILNA REFORMA.

Rim, 13. maja. Zborica je sprejela po poročilu poročevalca v poimenskem glasovanju prehod v specialno debato s 391 glasovi proti 6.

FRANCOSKI POSLANIK NA DUNAJU.

Pariz, 13. maja. »Matin« poroča, da bo imenovan za francoskega poslanika na Dunaju Pavel Deschanel, ki se je vrnil iz svojega potovanja po Balkanu, ter je bil tudi na Dunaju, kjer ga je sprejel cesar v avdijenci.

NASLOVNI ŠKOF DR. MAYR UMRL.

Dunaj, 13. maja. Dvorni župnik naslovni škof dr. Mayr je danes opoldne umrl. Dr. Mayr je bil rojen dne 26. julija leta 1818.

NA PRAGU VELIKIH DOGODKOV

Belgrad, 13. maja. Tukajšnji dnevnik »Reč« priobčuje tole vest: Iz Sarajeva nam poročajo, da bodo dne 15. maja po Bosni in Hercegovini zatvorili vse šole. Ta odredba je baje v zvezi z načrti, ki se tičejo avstro-ogrskemu zunanje politike.

Odgovorni urednik Radivoj Korene.
Last in tisk »Učiteljske tiskarne«.

Celo noč
odprto
Kavarna Leon
Star. trg št. 30.
Celo
noč odprto

Učiteljska tiskarna

priporoča v nakup vsemu
učitelstvu, vsem in vsem
skim društvom in vsem
okraj. učiteljskim knjiž-
nicam

po vsebini in opremi krasno
Ganglovo knjigo:

Beli rojaki.

Elegantno vezana knjiga
stane 3 K, — broširana
2 K 60 vln., s poštnino
26 vinarjev več.

Naroča se v Učiteljski tiskarni
v Ljubljani.

Tužnim srcem naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem žalostno vest, da je naša iskreno ljubljena mati, sestra, tašča in teta, gospa

KAROLINA WERLI

trgovka in posestnica

danes, v nedeljo, dne 12. maja ob 6. uri zjutraj, v 71. letu, po dolgi mučni bolezni, previdena s sv. zakramenti za umirajoče mirno v Gospodu zaspala.

Pogreb nepozabne ranjke se vrši v torek, dne 14. maja ob pol 9. dopolane iz hiše žalosti na pokopališče v Cerknici.

Sv. maše se bodo brale v farni cerkvi v Cerknici.

Cerknica, dne 12. maja 1912.

Marija Werli, hči.

Anton Werli, sin.

Martilda Koy roj. Lunaček, sestra. Bernard Lunaček, Aleksander Lunaček, brata.

Adela Werli, sinaha.

339

— 389 —

se naprej, nato zopet nazaj in se obenem v nadčloveškem naporu odgnal od okna. Na ulici stoječi so prestrašeno obmolknili in pred očmi jim je v velikem loku šinilo človeško telo skozi zrak. Učinek skoka je bil strašen. Passavant je priletel od strani v množico preko nastavljenih sulic in helepard in v hipu se je valjala črna gruča ljudi na zemlji. Kakor bi trenil se je ple-mič oprostil, porabil zmešnjavo in se zagnal naravnost naprej deleč na desno in levo besne udarce s pestjo. Pred njim je stala podrtija Passavat in hotel je za vsako ceno priti se do nje. Za hrbtno se je vzdignilo zopet divje kričanje, vojaki so besneli, kričali, skakali preko ljudi in jih podirali na tla — ali prišli so prepozno. Passavant je bil že kakor mačka urno splezal po zidu in se spustil na drugi strani na dvorišče. Trenotek je postal. Ali nihče mu ni sledil. Urnih korakov je zdaj stekel po razpadajočih stopnicah in se skoro nahajal v dvorani, ki je nekdanj služila za orožnico. Ustavil se sredi dvorane in si začel brisati okrvavljeno lice. Bil je popolnoma raztrgan, razmršen in na več mestih mu je micala kri skozi cape. Popravljaj se je in se oddihaval.

— Za vsako ceno moram biti prost, zakaj od osmih naprej sem v kraljevski službi!...

Naenkrat se mu je zazdelo čudno, da mu ni nihče sledil. Stopil je k oknu in se zazrl na ulico.

Kar je videl, mu je vzelo vso kri iz lica. Doli so se vršile vse priprave za redno obleganje in pravkar je dospel nov oddelek vojaštva na pomoč!

Hiša Saint-Pol.

98

Vabilo na naročbo.

Slavno p. n. občinstvo vljudo vabimo na novo naročbo, stare p. n. naročnike pa, katerim je potekla koncem meseca naročnina, prosimo, da jo o pravem času obnove, da pošiljanje ne preneha in da dobe vse številke.

„DAN“

velja v Ljubljani na dom dostavljen:
Vse leto . . . K 18— Četrta leta . . . K 4:50
Pol leta . . . K 9— En mesec . . . K 1:50
V upravnistvu prejemam na mesec K 1:20.
S pošiljanjem po pošti v Avstriji velja:
Vse leto . . . K 20— Četrta leta . . . K 5—
Pol leta . . . K 10— En mesec . . . K 1:70
Za Nemčijo vse leto K 24. Za Ameriko in druge dežele vse leto 30 K.
Naroča se lahko z vsakim dnem, a hkratu se mora poslati tudi naročnino, drugače se ne oziramo na naročilo. Pri reklamacijah naj se navede vedno dan zadnjega plačila naročnine.
List se ustavlja 10. dan po poteku naročnine brez ozira vsakemu, kdor je ne vpošlje o pravem času.
Upravištvo „DNEVA“.

Dobro izurjenega

kleparja

ki je zmožen samostojno delati, sprejme takoj pivovarna „Union“ v Spod. Šiški.

Dr. Ed. Šlajmer

ne ordinira do konca tega meseca.

„Učiteljska tiskarna“

v Ljubljani

I. Z. Z. O. Z.

Frančiškanska ulica šte. 8

je najmoderneje urejena in opremljena za tisk vsakovrstnih tiskovin: knjig, brošur, urad. tiskovin, not, lepakov, vizitk, in kuvert.

Litografija. - Stereotipija. - Najmodernejša črke in okraski. Tisk v različnih barvah. Najfinejša izvršitev. Solidna in točna postrežba.

„DAN“ se prodaja

v Ljubljani v sledečih tobakarnah:

JUŽNI KOLODVOR, na peronu.
DRŽAVNI KOLODVOR.
BLAŽ, Dunajska cesta.
SEVER, Krakovski nasip.
PICHLER, Kongresni trg.
ČEŠARK, Šelenburgova ulica.
DOLENC, Prešernova ulica.
FUCHS, Marije Terezije cesta.
MRZLIKAR, Sodna ulica.
ŠUBIC, Miklošičeva cesta.
ZUPANČIČ, Kolodvorska ulica.
PIRNAT, Kolodvorska ulica.
ŠENK, Resljeva cesta.
KOTNIK, Šiška.
TIVOLI, na žel. prel. pri Nar. domu.
KOŠIR, Hilšerjeva ulica.
STIENE, Valvazorjev trg.
SUŠNIK, Rimska cesta.
UŠENIČNIK, Židovska ulica.
KLEINSTFIN, Jurčičev trg.
KRIŽAJ, Sp. Šiška.
WISIAK, Gosposka ulica.
KUSTRIN, Breg.
TENENTE, Gradaška ulica.
VELKAVERH, Sv. Jakoba trg.
SITAR, Florjanska ulica.
BLAZNIK, Stari trg.
NAGODE, Mestni trg.
KANC, Sv. Petra cesta.
TREG, Sv. Petra cesta.
KUŠAR, Sv. Petra cesta.
PODBOJ, Sv. Petra cesta.
ELSNER, Kopitarjeva ulica.
BIZJAK, Bohoričeva ulica.
REMŽGAR, Zelena jama.
SVETEK, Zaloška cesta.
KLANŠEK, Tržaška cesta.
JEZERSEK, Zaloška cesta.
LIKAR, Glince.
STRKOVIČ, Dunajska cesta.
STRAVS, Škofja ulica.

Slovinci! Spominjajte se naše prekoristne Ciril in Metodove šolske družbe!

„DAN“ se prodaja po vseh tobakarnah po 6 vin.

Priporočilo!

Pri nakupovanju suhih in oljnatih barv, lakov, firnežev i. t. d. se obrnite na domačo tvrdko

Premrl & Jančar v Ljubljani.

Prodaja na drobno in debelo. — V zalogi so krasne fasadne barve.

Tovarna: Kolodvorska ulica 18 in Dunajska cesta 20.

Zahtevajte vzorce in cenik.



Za birmance

priporoča

„Angleško skladišče oblek“, O. Bernatovič, Ljubljana, Mestni trg šte. 5.

obleke, klobuke in slamnike za dečke, kakor tudi obleke za deklice. Velikanska izbira izgotovljenih oblek za gospode in najnovejša konfekcija za dame.

Ivan Jax in sin, Ljubljana

Dunajska cesta šte. 17

priporoča svojo bogato zalogo



šivalnih strojev in stroje za pletenje (Strickmaschinen) za rodbino in obrt.

Pisalni stroji Adler. - Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

Del. glavnica:

K 8,000.000.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani.

Rez. fond nad

K 800.000.

Stritarjeva ulica šte. 2, (lastna hiša)

Podružnice v Spljetu, Celovcu, Trstu, Sarajevu, Gorici in Celju.

Sprejema vloge na knjižice in na tekoči račun ter jih obrestuje od dne vloge po čistih

4¹/₂%

— 390 —

— Ujet sem, je spredidel Passavant. A kljub temu moram biti ob osmih prost. Moram! Začel se je ozirati okolo sebe.

Pogled mu je začel krožiti po sobi, v kateri je prebil svoja srečna deška leta. Vsa njegova mladost se je zarisala pred njim, in vsak kot, vsak del pohištva mu je vzdramil nov spomin.

Vse je bilo v grozni zapuščenosti. Ali pod plastmi prahu je bilo močeno natanko sestaviti sliko nekdanjih časov.

Stene, nekdanj opete s krasnimi, dragocnimi tapiserijami so bile oropane vsega, tu in tam je visela od zidu preperela capa. In na eni izmed teh krp, ki je bila največja med ostalimi in so se barve na nji ohranile v izredno svežih barvah je bilo še lepo videti junaka, ki se je boril proti sovražniški premoči. Hardy se je spomnil, kako pogostokrat je razlagal to sliko mali Roselys, pritiskajoči k njemu zlatolaso glavico in trepetajoči v hudi misli, da ne bi hudogledj bojevnika stopil raz steno. On pa jo je stiskal k sebi in jo tolažil...

— Ne boj se, saj sem pri tebi jaz!

Hardy se je prestrašil sam svojih besed. Tako je bil govoril nekdanj in tako je govoril nocojšnjo noč... Za Odette je bil rekel isto kar za Roselys!

Zalostno mu je postalo ob spominih v srečo, zakaj spoznal je kako silno je ljubil Roselys, ki je živela v njem še danes kakor nekdanj...

Dolgo časa je stal s povešeno glavo sredi dvorane, iskajoč prah spomina v prahu pohištva. Jutro je vstajalo med tem in soba se je začela napolnjevati z umazano novembersko svetlobo.

— 391 —

— Proč moram od tod, se je naenkrat prebudil iz premišljevanj. Z bogom spomini mojega zlatega mladostja, z bogom Roselys, z bogom...

Komaj je izrekel te besede, že je stala pred njim podoba Odette. Zazeblo ga je v dušo neodoljiva sila je podžgala njegovo voljo.

— Ne, nočem ne smem umreti, je zakričal. Ona me pričakuje! Kaj si bo mislila, ako ne pridem ob osmih! Ven od tod, prost moram biti!

Stekel je k oknu in se ozrl na ulico; hiša je bila obkoljena okoli in okoli, vrata na cesto močno zastražena, na dvorišču pa je bila zbrana glavna sila.

— Skozi okno ne morem na noben način. Previsoko je in doli bodo previdejši. Ostajajo mi torej edino še vrata. Da skozi vrata odidem, kakor se spodobi odhajati Passavantu iz njegove hiše! Hajdi, ura poteka in skoro moram biti na mestu...

Izvelkel je meč iz nožnice in ga začel natančno ogledovati; krivil in upogibal ga je par trenutkov na vse strani, nato ga pa pogladil, kakor pogladil le mati svoje vse... V levico je prijel bodalo, iztegnil in skrčil dvakrat, trikrat mišičaste roke, potegnil z roko iz navade preko obleke, na kateri so se temnile lise strjene krvi in že je korakal mirnodušno po stopnicah nizdol. Zdanilo se je med tem skoro popoloma in Hardy je zračunal, da mora biti okoli sedme. Za boj in za priprave mu torej preostaja še ura časa. Prišel je do vrat, ki so vodila na dvorišče in jih široko odprl. Komaj se je prikazal v odprtini, mu je bušilo kakor na polvelje iz neštetihih grl na ušesa.

Ker se pride dandanes pri hudi konkurenci do denarja le potom

dobre reklame

svetujemo vsem, ki hočejo kaj kupiti ali prodati, ali ki iščejo službe, da naj inserirajo v izbornem in zelo razširjenem slovenskem neodvisnem dnevniku

„DAN“

ker ima to inseriranje gotov uspeh.

Oglase za „DAN“ sprejema po najnižjih cenah „Prva anončna pisarna“ v Ljubljani, Frančiškanska ulica šte. 8, katera daje radevolje tudi vse za to potrebne informacije.